

ΛΕΝΑ ΜΑΝΤΑ

όσα ήθελα
να δώσω

ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ: 30.000 ΑΝΤΙΤΥΠΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Όσα ήθελα να δώσω**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Λένα Μαντά
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Χρυσούλα Τσιρούκη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Βίκυ Αυδή
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Λένα Μαντά, 2015
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Αντώνης Λουράντος
© Εικόνων οπισθοφύλλου: Erin Beutel/Arcangel, Zhukov/Shutterstock
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2015

Πρώτη έκδοση: Δεκέμβριος 2015, 30.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1479-9
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1480-5

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiu Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr • www.psychogios.gr

ΛΕΝΑ ΜΑΝΤΑ

όσα ήθελα
να δώσω

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΗΣ ΛΕΝΑΣ ΜΑΝΤΑ

- Βαλς με δώδεκα θεούς*, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2005
Θεανώ, η Λύκαινα της Πόλης, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2006
Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2007
Η άλλη πλευρά του νομίσματος, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2008
Έρωτας σαν βροχή, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2009
Το τελευταίο τσιγάρο, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2010
Δεν μπορεί, θα στρώσει! (διηγήματα), Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2010
Χωρίς χειροκρότημα, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011
Όσο αντέχει η ψυχή, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2012
Με λένε Ντάτα, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2013
Ήταν ένας καφές στη χόβολη, δεύτερη έκδοση,
Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2014
Τα πέντε κλειδιά, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2014
Μια συγγνώμη για το τέλος, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2015

Περιεχόμενα

Λίγα λόγια από μένα...	9
Βαλς με δώδεκα θεούς	15
Θεανώ, η λύκαινα της Πόλης.....	29
Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι.....	47
Η άλλη πλευρά του νομίσματος.....	97
Έρωτας σαν βροχή.....	119
Το τελευταίο τσιγάρο	155
Χωρίς χειροκρότημα	181
Όσο αντέχει η ψυχή	219
Με λένε Ντάτα	245
Τα πέντε κλειδιά	275
Μια συγγνώμη για το τέλος	309
Ήταν ένας καφές στη χόβολη	339

Λίγα λόγια από μένα...

Να 'μαστε πάλι. Ένα βιβλίο στο... μεσοδιάστημα! Ανάμεσα στον Μάιο του *Μια συγγνώμη για το τέλος* και στον προσεχή Μάιο του *Η εκδίκηση των αγγέλων*.

Επέλεξα να το γράψω για να καταρρίψω τα ίδια μου τα λόγια: Δε γράφω κατά παραγγελία. Να που έγινε και αυτό! Γιατί το Όσα ήθελα να δώσω εσείς το ζητήσατε ουσιαστικά! Κάθε μέρα, χρόνια τώρα, παίρνω μηνύματά σας που με ρωτάνε για τη μοίρα των ηρώων μου. «Τι κάνουν η Κλαίλια και ο Παύλος, Λένα;», ή «Τα κορίτσια από *Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι* τι απέγιναν, κυρία Μαντά;». Πρόσφατα, μια αναγνώστριά μου έγραψε για να μου πει ότι σκεφτόταν συνεχώς τη Μυρσίνη και τον Θεόφιλο από το *Μια συγγνώμη για το τέλος*.

Λέω πάντα ότι είναι μυστήριες οι διαδρομές του μυαλού μου και η έμπνευση μπορεί να έρθει από παντού. Εδώ δεν ήταν θέμα έμπνευσης, αλλά παραινήσεων που συνέπεσαν χρονικά. Από τη μια εσείς και από την άλλη η φίλη και κουμπάρα από τη Θεσσαλονίκη. Μεγάλο έγκλημα αυτό το κορίτσι! Στα καλά καθούμενα, κι εκεί που πίναμε τον καφέ μας... τηλεφωνικώς, όπως κάθε μέρα, συζητώντας για την επιθυμία μου να γράψω διηγήματα ξανά, η Θάλεια μού πρότεινε να

γράψω τη συνέχεια από όλα τα βιβλία μου! Άστραψε μέσα μου ο δρόμος. Να λοιπόν τι ήθελα να δώσω!

Άρχισε ο μαραθώνιος ανάγνωσης! Έπρεπε να διαβάσω από την αρχή ΟΛΑ τα βιβλία μου, κι αυτό δεν το έχω κάνει ποτέ! Ξεκίνησα από την αρχή. Όχι από το πρώτο, αλλά από την αρχή της συνεργασίας μου με τις Εκδόσεις Ψυχογιός: *Βαλς με δώδεκα θεούς...* Δύσκολο. Ένα βιβλίο που πάντα με πονούσε, όσο κι αν το αγαπάω. Όταν ολοκλήρωσα την ανάγνωση, το διήγημα με τη συνέχεια της ζωής των ηρώων βγήκε χωρίς να το καταλάβω. Είχα αφήσει τον Κωστή μου στη Σαντορίνη και θέλατε να μάθετε τι απέγινε η σχέση του με τη Ναταλία.

Συνέχισα με τη *Θεανώ*. Εκεί ζορίστηκα περισσότερο. Ολοκληρωμένο το άφησα. Τι άλλο να προσθέσω; Κι όμως, κάτι υπήρχε ακόμα για να δώσω, και το έκανα.

Έφτασα να πρέπει να διαβάσω *Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι*, αυτό που όλοι αγαπήσατε ιδιαίτερα. Όταν κάποτε μου λέγατε να γράψω τη συνέχεια –γιατί μου το είπατε κι αυτό–, είχα απαντήσει: «Μα τι άλλο να γράψω πια; Δεκαέξι γυναίκες γύρισαν στο σπίτι! Πάει και τέλειωσε!». Φαίνεται όμως πως τίποτα δεν τελειώνει.

Η άλλη πλευρά του νομίσματος είχε τη δυσκολία του διπλού τέλους. Και όλα αυτά τα χρόνια με ρωτούσατε: «Εσείς, κυρία Μαντά, ποιο τέλος επιλέγετε;». Κάποιοι αναγνώστες μού είπαν ότι θα προτιμούσαν να έχω δώσει ένα τέλος κι ας μην τους άρεσε, ας μη συμφωνούσαν. Ωραία λοιπόν. Αυτό έκανα. Έδωσα το τέλος που ήταν και η πραγματικότητα.

Στο *Έρωτας σαν βροχή* τα πράγματα όλα είχαν τελειώσει. Ο Παύλος με την Κλαίλια του ίσως περπατούσαν στα καντούνια της Κέρκυρας, προσπαθώντας να κερδίσουν τον χαμένο χρόνο... Τι να δώσω εκεί; Διάβαζα απολαμβάνοντας ένα βιβλίο που αγαπώ ιδιαίτερα, αλλά τη συνέχεια δεν

την έβρισκα. Με περίμενε η πανούργα μόλις διάβασα τη λέξη «τέλος».

Θα σταθώ για λίγο στο *Τελευταίο τσιγάρο*. Πιέστηκα να το διαβάσω ξανά. Είχε πολλές αλήθειες αυτό το βιβλίο και μαζί πολύ από τη Λένα. Η συνέχεια που θα του άξιζε έπρεπε να είναι πάλι η αλήθεια, μόνο που δεν ήθελα να την καταθέσω. Κράτησα την κεντρική ιδέα· τι απέγινε η φιλία του Μιχάλη και της Μαρκέλλας...

Το *Χωρίς χειροκρότημα* ήταν ένα παράξενο βιβλίο. Όσοι στάθηκαν στα γνωστά το απέρριψαν. Όσοι δεν έδωσαν σημασία σε όσα μαθεύτηκαν κάποτε από την τηλεόραση το αγάπησαν. Μαζί με τους τελευταίους και εγώ. Βλέπετε, εγώ ήξερα ότι όλοι οι χαρακτήρες ήταν φανταστικοί κι ένα γεγονός δεν εξομοιώνει τη φαντασία με την πραγματικότητα. Έδωσα λοιπόν τη συνέχεια που του άξιζε...

Έφθε η σειρά της Ηρώς από το *Όσο αντέχει η ψυχή*. Εδώ γνώριζα από την αρχή, και πριν καν το διαβάσω, ότι είχα αφήσει πίσω κάποιον που δεν είπα λέξη για τη ζωή του. Ο Σταύρος, ο αδελφός της Ηρώς στην Αμερική. Υλικό άφθονο και το διήγημα γράφτηκε πολύ γρήγορα.

Μεγαλόπρεπη η *Ντάτα* μου και είχε έναν μύθο να συντηρήσει. Ρούφηξα το βιβλίο σαν να μην το είχα γράψει εγώ, και όταν το τελείωσα, σκέφτηκα πως υπήρχε ακόμα λίγος χώρος. Μια τελευταία πινελιά που θα ολοκλήρωνε το πορτρέτο της. Ακόμα μια μάχη στην οποία θα πρωτοστατούσε και θα νικούσε! Γιατί μόνο να νικάει ήξερε αυτή η γυναίκα.

Κανονικά, με τη σειρά που εκδόθηκε από τις Εκδόσεις Ψυχογιός, ακολουθούσε το πρώτο μου βιβλίο, το *Ήταν ένας καφές στη χόβολη*. Το παρέκαμψα. Μπροστά μου είχα κάτι που δεν ήμουν σίγουρη αν θα καταφέρω να δώσω: *Τα πέντε κλειδιά*. Από την αρχή φάνταζε ακατόρθωτο το εγχείρημα. Είχε μια συγκεκριμένη πορεία και μια συγκεκριμένη κατά-

ληξη. Απαγωγή, εντολές, κλειδιά, τέλος! Δώσαμε, πήραμε, το παιδί γύρισε, τι άλλο; Υπήρχε όμως κι ένα έκτο κλειδί...

Στο *Μια συγγνώμη για το τέλος* τα πράγματα ήταν πολύ πιο απλά. Πήρα τα φώτα από τη Μυρσίνη και τον Θεόφιλο. Αρκετά είχαμε μάθει γι' αυτούς. Υπήρχαν κι άλλοι που ήθελα να... τιμωρήσω! Τελικά τους λυπήθηκα.

Άφησα για το τέλος το *Ήταν ένας καφές στη χόβολη* και με αυτή τη σειρά ζήτησα από την Αγγέλα Σωτηρίου –τη λέει– να του εκδοτικού που σας λέω κάθε φορά– να μπει και στο βιβλίο. Το συγκεκριμένο διήγημα κλείνει αντί να ανοίγει τον κύκλο των διηγημάτων. Ένα πολύπαθο για μένα βιβλίο, που δε μοιάζει με τα υπόλοιπα. Το ξαναδιάβαζα και ταυτόχρονα θυμόμουν πόσο νέα ήμουν όταν το έγραφα, και όλες τις συνθήκες που επικρατούσαν στη ζωή μου εκείνη την εποχή. Το άφησα εσκεμμένα στο τέλος γιατί νιώθω ότι κλείνει ένας κύκλος με αυτό και ανοίγει ένας άλλος. Σαν να μηδένισα το προσωπικό μου κοντέρ και ήρθε η επανεκκίνηση. Έπειτα πάντα δίνω σημασία στην επίγευση. Ήθελα λοιπόν να κλείσω αφήνοντας στα χείλη σας την έντονη γεύση ενός τέτοιου καφέ. Ίσως γιατί εσείς κι εγώ, μέσω των βιβλίων μου, έχουμε πιει πολλούς καφέδες μαζί. Μάθατε την ψυχή μου μέσα από αυτά, κομμάτια από τη ζωή μου, και σίγουρα πτυχές του χαρακτήρα μου.

Το *Όσα ήθελα να δώσω* μου έμαθε και κάτι ακόμα: Ποτέ και τίποτα δεν τελειώνει. Ακόμα και έπειτα από αυτά τα διηγήματα οι ήρωες έχουν πολλά να πουν και να κάνουν, εγώ όμως ξεμπέρδεψα μαζί τους. Έδωσα όσα ήθελα να δώσω – και ο τίτλος καθόλου τυχαίος. Νιώθω ανάλαφρη να συνεχίσω τη συγγραφική μου πορεία.

Σας ευχαριστώ για τα μύρια όσα που μου προσφέρατε και πάνω απ' όλα γι' αυτή την αγάπη που μπορώ να μιλάω για ώρες! Τα δώρα σας πάντα με συγκινούν και τα έχω γύρω μου

εκεί όπου γράφω, εκεί όπου κοιμάμαι. Είναι σαν να σας έχω κοντά μου να μου δίνετε δύναμη να συνεχίζω. Ραντεβού τον Μάιο με το νέο βιβλίο! Νέος κύκλος αρχίζει και πού ξέρετε; Ίσως έπειτα από άλλα δέκα χρόνια χρειαστεί ακόμα ένα... Όσα ήθελα να δώσω!

Λένα Μαντά

Βαλς με δώδεκα θεούς

Απόκοσμη ησυχία επικράτησε ξαφνικά. Ούτε φωνές και γέλια από τα γύρω μαγαζιά, ούτε ήχος από μαχαιροπίρουνα. Ακόμα και τα φώτα είχαν λιγοστέψει. Ένιωσε το σώμα του μουνδιασμένο όταν προσπάθησε να κινηθεί. Πόσες ώρες ήταν άραγε καθισμένος στο μπαλκόνι του, σ' εκείνο το ξενοδοχείο, και αντί να βλέπει τη θάλασσα, το παλιρροϊκό κύμα των αναμνήσεων τον τράβηξε στον βυθό της;

Με κόπο σηκώθηκε και ούτε που κοίταξε ποιο μπουκαλάκι ποτό ανέσυρε από το ψυγείο και το άδειασε μεμιάς. Δεν κατάλαβε γεύση, ούτε ένιωσε το αναμενόμενο κάψιμο και, χωρίς δεύτερη σκέψη, πήρε και το επόμενο. Μια ζέστη κύλησε επιτέλους μέσα του και σαν να ζωντάνευσε τα παγωμένα μέλη του. Άναψε τσιγάρο και μόνο τότε κοίταξε το ρολόι του. Περρασμένες τέσσερις... Σε λίγο θα ξημέρωνε και πάλι. Άπλωσε το χέρι για άλλο ένα ποτό, όταν την είδε ξεκάθαρα στο φωτισμένο ψυγειάκι· το πρόσωπό της, εκείνο το αγαπημένο αυστηρό πρόσωπο, το γεμάτο γωνίες, το πάντα αγέλαστο. Η φωνή της, κοφτή, όπως τότε, τον κοροϊδευε: «Τι έγινε, παλικάρι μου; Αποφάσεις να γίνεις τελικά ο μεθύστακας που θα γινόσουν τότε, αν δεν είχαμε συναντηθεί; Είσαι “λίγος”, Κωστή! Κι εγώ που πίστευα σε σένα...».

Τράβηξε το χέρι του από το μπουκάλι, όρθωσε το σώμα του, αλλά δεν τόλμισε να κλείσει την πόρτα του ψυγείου. Ακόμα την έβλεπε ανάμεσα στα μπουκάλια και στα άλλα εδέσματα που πρόσφερε το ξενοδοχείο στους πελάτες του. Έκανε μερικά βήματα πίσω και κάθισε στο κρεβάτι. Τελικά δεν είχε αποφύγει την παράνοια. Ένας χρόνος είχε περάσει από εκείνο το εφιαλτικό βράδυ κι όμως ο πόνος δεν τον προσπέρασε, μέχρι που διέλυσε το μυαλό του. Ανοιγόκλεισε τα μάτια, αλλά η Ελπίδα ήταν ακόμα εκεί. Τον κοιτούσε γεμάτη ειρωνεία.

«Εσύ φταις!» της φώναξε και το γνώριμο χαμόγελο εγκαταστάθηκε στο πρόσωπό της, έτοιμο να τον εξοργίσει, όπως τότε. «Εσύ φταις!» της φώναξε ακόμα πιο δυνατά. «Γιατί, Ελπίδα; Γιατί έφυγες έτσι; Κανέναν δεν άφησες να σε βοηθήσει! Σε κανέναν μας τελικά δεν πίστεψες! Λιποτάκτησες, προτίμησες να μη δώσεις καμία μάχη αλλά ούτε και σ' εμάς τον χρόνο...»

«Τι χρόνο ζητούσες, ανόητε;» τον μάλωσε τώρα και το πρόσωπό της είχε συννεφιάσει. «Είχα εγώ αυτή την πολυτέλεια και τη στέρησα από εσάς; Γιατί τόσος εγωισμός, Κωστή; Για τη δική σου ηρεμία έπρεπε να με δεις να λιώνω πριν φύγω; Για να έχεις τον χρόνο να το συνειδητοποιήσεις εσύ; Έχασες μια φίλη! Και λοιπόν; Τι σταματάει την ίδια τη ζωή;»

Η μορφή χάθηκε από τον φωτισμένο χώρο του ψυγείου. Ο Κωστής έμεινε να κοιτάζει και κατάλαβε ότι τόση ώρα μάλωνε μ' ένα ψυγείο, άδαιο όπως και η ζωή του έναν χρόνο τώρα. Σίγουρα είχε παραδοθεί στην παράνοια. Νόμιζε πως όλη αυτή η αναδρομή θα τον βοηθούσε ν' αφήσει επιτέλους πίσω του το παρελθόν. Μόνο που τώρα ήξερε ότι δεν ήθελε να πετάξει τίποτα, το αντίθετο, ήθελε να κρατήσει κάθε στιγμή, κάθε λεπτό εκείνου του υπέροχου χρόνου που έζησαν οι τέσσερις τους...

Η καρμπολά στην Πανόρμου... Τα φανάρια των αυτο-

κινήτων τους σπασμένα γυαλιά στην ασφαλτο, οι ζωές τους όμως ήταν στην πραγματικότητα τα στραπατσαρισμένα αυτοκίνητα. Η Μαρίνα μέσα σ' έναν γάμο όπου έλειπε η αγάπη αλλά περίσσευε το χρήμα. Η Ναταλία κυκλωμένη από τη μοναξιά, με την απόρριψη σε κάθε βήμα, από οικογένεια, φίλους, αγαπημένους. Η Ελπίδα να παλεύει κάθε μέρα με τους δαίμονες της ζωής της και κυρίως με το «θηρίο». Και ο ίδιος; Εκείνο το βράδυ είχε πάλι πει για να ξεχάσει ότι η γυναίκα του τον είχε πετάξει έξω από το σπίτι κατηγορώντας τον για αδιαφορία, όταν εκείνος τόσα χρόνια νόμιζε ότι πάλευε για το καλό της οικογένειάς του. Τέσσερις άνθρωποι με τη ζωή τους λίγο πολύ... άνω κάτω. Εκείνος, τύφλα στο μεθύσι, να έχει προκαλέσει το ατύχημα, κι όμως λίγη ώρα αργότερα όλοι μαζί στο σπίτι της Ναταλίας έπιναν τσάι με άρωμα βανίλιας αντί να διαπληκτίζονται για το ατύχημα.

Κι ύστερα ακολούθησαν δώδεκα μήνες. Έφεραν μαζί τους δώδεκα θεούς, που όρισαν, διέταξαν, εκτέλεσαν... Εκείνος στάθηκε στα πόδια του, πήρε τον έλεγχο της ζωής του, έγινε καλύτερος άνθρωπος, καλύτερος πατέρας. Η Μαρίνα απαλλάχθηκε από τα «δήθεν» της άδειας ζωής της, επαναπροσδιόρισε τους στόχους της, βρήκε την αγάπη. Η Ναταλία, η ήρεμη δύναμη της παρέας, έδωσε τη μοίρα της μαζί του, του χάρισε μαζί με την καρδιά της και όλο της το είναι. Κι εκείνη; Εκείνη που ήταν πάντα η άγκυρα της λογικής του, εκείνη που τον έκανε να γελάει και στο τέλος τον πόνεσε όσο κανείς, δεν υπήρχε για να καμαρώσει όσα η ίδια φρόντισε να γίνουν εφικτά. Το «θηρίο» που πάλευε κάθε μέρα στο αντικαρκινικό κέντρο επιτέθηκε και στην ίδια: αδηφάγο, βιαστικό, θυμωμένο. Μόνο που του στέρησε τη νίκη, άρπαξε τη ρεβάνς. Με μια κίνηση ματ, πήρε το αυτοκινητάκι της και πέταξε σαν πουλί στον Πλάστη Του εκείνο το βράδυ. Ένα γράμμα τούς είχε αφήσει και το κουβαλούσε πάντα πάνω του...

Έναν χρόνο τώρα είχε βαρεθεί να προσποιείται ότι ζει ενώ λύγιζε κάτω από το βάρος της απώλειας. Πήγαινε στη δουλειά του σαν αυτόματο, ζούσε σαν σε δανεική ζωή, δε γελούσε, αποζητούσε τη μοναξιά, παρόλο που αναγνώριζε ότι δίπλα του μάτωνε κι ένα πρόσωπο που δεν του έφταιγε, που παρέμενε κοντά του προσπαθώντας να τον στηρίξει, αλλά κυρίως να καταλάβει το «γιατί»...

Η Ναταλία έτριψε κουρασμένη τα μάτια της και άπλωσε το χέρι της στο φλιτζάνι με τον καφέ. Ένωσε μια δυσάρεστη έκπληξη όταν το είδε άδειο. Χρειαζόταν ακόμα έναν και δεν μπορούσε να μετρήσει πόσους είχε καταναλώσει από το πρωί. Δεν το πίστευε όταν σηκώθηκε. Είχε κιόλας νυχτώσει. Αλήθεια, πόσες ώρες δούλευε; Τα μάτια της άνοιξαν διάπλατα όταν κοίταξε το ρολόι του υπολογιστή· πλησίαζε τρεις μετά τα μεσάνυχτα. Άναψε τα φώτα και κατευθύνθηκε στην κουζίνα. Έπρεπε να φάει· ήταν νηστική από το πρωί, αλλά βαριόταν και μόνο στη σκέψη να ετοιμάσει κάτι. Ένα απαλό αεράκι που εισέβαλε από το ανοιχτό παράθυρο της κουζίνας τη δρόσισε, το άγγιγμά του ήταν αναζωογονητικό. Πού να ήταν άραγε ο Κωστής; Έλειπε ήδη πέντε μέρες και δεν της είχε καν τηλεφωνήσει. Αυτή ήταν όμως η συμφωνία τους. Ήταν η τελευταία ευκαιρία που της είχε ζητήσει και του την είχε δώσει πρόθυμα. Ποτέ δε θα μάθαινε εκείνος, ούτε φανταζόταν, πόσο είχε κλάψει όλο αυτόν τον χρόνο, προσπαθώντας να ισορροπήσει ανάμεσα στον δικό της πόνο για την Ελπίδα και στην οδύνη της που τον έβλεπε μέρα με τη μέρα να χάνεται από κοντά της, από την ίδια τη ζωή. Προσπαθούσε να καταλάβει γιατί τον διέλυσε τόσο, όσο κανέναν τους, η απόφαση της Ελπίδας να οδηγήσει μέχρι τον θάνατο εκείνο το βράδυ. Γιατί κατηγορούσε τόσο σκληρά

τον εαυτό του; Γιατί είχε τόσο απάνθρωπα αυτοτιμωρηθεί; Πήγαν μαζί σε ψυχολόγο. Εκείνη συνέχισε, εκείνος αρνήθηκε κάθε βοήθεια...

Οι μόνες φωτεινές στιγμές ήταν εκείνες που περνούσε με την κόρη του όταν ερχόταν να μείνει μαζί τους. Η Ισμήνη, χωρίς και η ίδια να το ξέρει, του έδινε το φιλί της ζωής. Μπροστά της έτρωγε κανονικά, χαμογελούσε, βάλαμο τα παιδικά της χέρια που τον αγκάλιαζαν. Έπειτα το παιδί επέστρεφε στη μητέρα του και ο Κωστής βυθιζόταν πάλι στο πένθος της ψυχής του. Γεμάτος απελπισία τής έκανε έρωτα, μια κραυγή κάθε του φιλί, κάθε του ματωμένο χάδι. Και η Ναταλία άντεχε. Αντί να μιλάει στην ψυχολόγο για την ίδια, μιλούσε για τον Κωστή, ζητούσε τις συμβουλές της για να τον βοηθήσει...

Το κουδούνι που έσπασε την ησυχία την έκανε να αναπηδήσει. Μόνο ένας άνθρωπος θα ερχόταν τέτοια ώρα στο σπίτι της. Άνοιξε διάπλατα την πόρτα για να αντικρίσει τη Νάσα μ' ένα κουτί πίτσα στα χέρια. Η διάσημη συγγραφέας, που συνεργαζόταν τόσα χρόνια μαζί της, καθώς της έκανε επιμέλεια σε όλα τα βιβλία της, λίγο προτού χαθεί η Ελπίδα είχε επιτέλους επιτρέψει στη σχέση τους να περάσει σε άλλη διάσταση. Σιγά σιγά πήρε τη θέση της Ελπίδας. Άλλωστε της έμοιαζε τόσο πολύ... Ο ίδιος σαρκασμός, η ίδια τετράγωνη λογική, η ίδια αγέλαστη φυσιογνωμία...

«Να μη ρωτήσω τι κάνεις τέτοια ώρα στο σπίτι μου με μια πίτσα στα χέρια!» της είπε η Ναταλία παραμερίζοντας για να περάσει.

«Και πολύ καλά θα κάνεις! Σιχαίνομαι τις ανόητες ερωτήσεις!» της είπε και πήρε τη θέση της στο τραπέζι της κουζίνας. «Φέρε πιάτα και μαχαιροπίρουνα! Αρνούνται να φάω με τα χέρια, ακόμα και την πίτσα! Τέτοια ώρα, όμως, ήταν το μόνο που βρήκα στον δρόμο μου. Ήμουν σίγουρη ότι θα δούλευες νησιτική, όπως κάνεις κάθε βράδυ από τότε που έφυγε ο

Κωστής. Είχες κανένα νέο;» τη ρώτησε, ενώ η Ναταλία έβαζε μπροστά τους πιάτα, μαχαιροπέρουνα και ποτήρια.

«Όχι, και δεν περίμενα. Εξάλλου έτσι είχαμε συμφωνήσει. Έφυγε για να σκεφτεί ή, όπως μου είπε, ν' αποχαιρετήσει με τον τρόπο του την Ελπίδα... Μόνο όταν το καταφέρει θα γυρίσει...»

«Κι αν δεν πετύχει το πείραμα;» τη ρώτησε η Νάσα βάζοντας στο πιάτο της ένα κομμάτι πίτσα.

«Δεν ξέρω, Νάσα... Δεν μπορώ να καταλάβω τίποτα πια... Όλοι πονέσαμε, όλοι κλάψαμε, όλοι, στην αρχή, διαλυθήκαμε. Όταν μας ειδοποίησαν εκείνο το βράδυ, τρέξαμε στο Σούνιο. Ο Κωστής δεν άφησε κανέναν μας να πλησιάσει. Εκείνος την αναγνώρισε και, απ' ό,τι μου είπαν οι αστυνομικοί, δεν ήταν εύκολο. Φορούσε ένα δαχτυλίδι που της είχαμε κάνει δώρο κι από κει...» Δάγκωσε τα χείλη, έτοιμη να κλάψει πάλι, αλλά η Νάσα τής άρπαξε το χέρι. Η φωνή της ακούστηκε κοφτή.

«Ναταλία, δεν ωφελεί αυτό και το ξέρεις! Έχεις κλάψει τόσο πολύ. Αρκετά! Πρέπει πια να κοιτάξεις τι θα κάνεις στη ζωή σου!»

«Και να τον αφήσω μόνο του; Δε φτάνει το τελεσίγραφο που του έθεσα; Αλλά κι εγώ δεν αντέχω! Δεν ξέρω όμως τι θα κάνω αν γυρίσει όπως έφυγε... Πόσο έτοιμη είμαι να τηρήσω τις υποσχέσεις μου; Τον αγαπάω, Νάσα! Είναι όλη μου η ζωή, και εδώ κι έναν χρόνο βλέπω αυτή τη ζωή να γλιστρώνει μέσα από τα χέρια μου! Πρέπει να μπει ένα τέλος, αλλά δεν ξέρω αν αντέχω να το βάλω...»

«Αυτό είναι μόνο; Ύστερα από έναν μαρτυρικό χρόνο, αποφάσιζες εντελώς ξαφνικά να του θέσεις όρους; Να τον στείλεις να σκεφτεί και να πάρει μια απόφαση; Να εμποδίσει ένα φάντασμα να σας διαλύει;»

Το βλέμμα της Νάσας σαν ξυράφι ακούμπησε πάνω της, εισχώρησε βαθιά στο μυαλό και στην ψυχή της. Κατέβασε τα

μάτια η Ναταλία, τα άφησε να ταξιδέψουν στο χρυσοψημένο κομμάτι πίτσας που την περίμενε ανέγγιχτο στο πιάτο της. Έκανε μια προσπάθεια να βάλει μια μπουνκιά στο στόμα της, όσο κι αν το στομάχι της τη διέταζε διαφορετικά, διαμαρτυρόμενο με πολλαπλές συσπάσεις. Κάτι καινούριο είχε πάρει τον δρόμο επιστροφής από τον οισοφάγο της. Έτρεξε στο μπάνιο να προλάβει...

Για δωδέκατη φορά η Μαρίνα άλλαξε πλευρό ξεφυσώντας και ο Φίλιππος δίπλα της αποφάσισε ότι αυτό το μαρτύριο έπρεπε να λάβει τέλος. Ανακάθισε στο κρεβάτι και άναψε το λαμπατέρ δίπλα του. Η Μαρίνα γύρισε και τον κοίταξε.

«Δεν κοιμάσαι;» τον ρώτησε για να λάβει το τρυφερό του χαμόγελο.

«Μήπως θα μου πεις ότι σε ξύπνησα κιόλας;» της απάντησε σαν να τη μάλωνε. «Πες μου τώρα γιατί ξήλεψες τη μοίρα ενός αρνιού στη σούβλα! Και δε μιλάω μόνο για απόψε. Από την ημέρα που έφυγε ο Κωστής, δεν έχεις κοιμηθεί σωστά ένα βράδυ, και ούτε χρειάζεσαι εμένα να σου πω ότι στην κατάστασή σου πρέπει να είσαι ήρεμη».

Η Μαρίνα ανακάθισε και σταύρωσε τα χέρια στη φουσκωμένη κοιλιά της. Ήταν ήδη πέντε μηνών έγκυος, καθώς δεν άργησε καθόλου να χαρίσει ένα αδελφάκι στην κόρη της και το πρώτο παιδί στον Φίλιππο. Ήταν συγκινητικός ο τρόπος που είχε αγαπήσει την κόρη του Νικήτα, του πρώην άντρα της, ο οποίος ποτέ δεν έμαθε ότι φεύγοντας, μετά την οικονομική καταστροφή της, άφησε πίσω του ένα κομμάτι του. Όχι ότι θα τον ενδιέφερε. Αμέσως μετά το διαζυγίο τους πληροφορήθηκε από κοινούς γνωστούς ότι ο Νικήτας είχε ξαναπαντρευτεί με μια πολύ πλούσια κληρονόμο. Και για την ίδια αυτό πίστευε, μέχρι που χάθηκαν τα χρήματά της και μαζί τους η

«αγάπη» του για εκείνη... Ο Φίλιππος αναγνώρισε τη μικρή Δέσποινα ως δική του και τώρα περίμεναν και τον γιο τους.

«Θα μου πεις γιατί ξενυχτάς;» διέκοψε τη σύντομη αναδρομή της στο παρελθόν τυλίγοντας τρυφερά τα χέρια του γύρω της.

«Δεν καταλαβαίνεις; Φοβάμαι γι' αυτούς τους δύο... Είχαν όλα τα εχέγγυα για μια ονειρεμένη ζωή κι αυτός ο βλάκας τα καταστρέφει όλα και καταστρέφεται και ο ίδιος! Αν ζούσε η Ελπίδα, θα του έκανε τον βίο αβίωτο για την κουταμάρα του!»

«Αν ζούσε η Ελπίδα, δε θα έφτανε ως εκεί. Το ξέρεις αυτό. Όπως ξέρεις επίσης ότι κάναμε το παν για να τον βοηθήσουμε, και πολύ περισσότερο η Ναταλία που τον λατρεύει. Αλλά πρέπει και ο ίδιος να θέλει να βοηθηθεί. Δεν μπορώ να καταλάβω γιατί τον πήρε τόσο από κάτω! Την αγαπούσε, το ξέρω, αλλά δεν ήταν ούτε γυναίκα του, ούτε μάνα του, ούτε αδελφή του!»

«Ήταν τελικά κάτι πολύ περισσότερο...» διαπίστωσε η Μαρίνα σαν να μιλούσε περισσότερο στον εαυτό της. «Και τι θα γίνει αν ο Κωστής γυρίσει όπως έφυγε από τη Σαντορίνη; Πού θα πάει αυτή η κατάσταση; Πόσο θ' αντέξει ακόμα και η Ναταλία;»

«Δεν έχω τις απαντήσεις, μωρό μου. Μακάρι να μπορούσα να βοηθήσω, αλλά ό,τι κι αν έκανα, έπεσε στο κενό».

Βγήκε πάλι στο μπαλκόνι του... Το φεγγαρόφως παιχνίδιζε στα βρεγμένα μαλλιά του, καθώς λίγο νωρίτερα είχε βάλει το κεφάλι του κάτω από το νερό για να συνέλθει. Το ένιωθε έτοιμο να εκραγεί. Πήγε να καθίσει στην πολυθρόνα που τον είχε φιλοξενήσει όλο το βράδυ και τη βρήκε κατειλημμένη... Με το αιώνιο τσιγάρο στο χέρι, καθόταν η Ελπίδα, έχοντας

τα πόδια σταυρωμένα και με το εκνευριστικά χαμογελαστό βλέμμα της που έμενε κολλημένο εκεί, ενώ τα χεῖλη της ήταν όπως πάντα αγέλαστα. Αυτή τη φορά τρόμαξε και έκανε ένα βήμα πίσω. Η κατάσταση ξέφευγε εντελώς, το μυαλό του τον πρόδιδε με άσχημο τρόπο...

«Τυπική αντίδραση φοβητσιάρη!» τον κορόιδεψε εκείνη. «Αρχίζεις να τρελαίνεσαι, κακομοίρη μου, και δεν το έχεις πάρει χαμπάρι! Και μην τολμήσεις να κατηγορήσεις εμένα για την αδυναμία σου!»

«Γιατί με στοιχειώνεις;» τη ρώτησε με παράπονο. «Γιατί δε με βοηθάς, όπως έκανες πάντα; Εσύ ήσουν η φωνή της λογικής μου και τώρα με σπρώχνεις στην παράνοια!»

«Ό,τι κι αν πάθεις, βελτίωση θα είναι, παλικάρι μου!»

«Ελπίδα...»

«Επιτέλους! Είπες το όνομά μου! Έναν χρόνο τώρα δεν τολμάς να θυμηθείς, δεν τολμάς να ομολογήσεις ούτε στον εαυτό σου ότι πέθανα!»

«Πονάω...»

«Δεν είσαι ο μόνος, ξέρεις, που έχασε κάποιον αγαπημένο. Αλλά η ζωή συνεχίζεται, ανόητε! Έχεις δίπλα σου τη Ναταλία και, ενώ είναι ζωντανή, τη σκοτώνεις κάθε μέρα με την εμμονή σου σε μένα. Σε αγαπάει κι εσύ κατακρεουργείς την αγάπη της και της την επιστρέφεις διαλυμένη! Πόσο μπορεί ν' αντέξει; Επιτέλους, πάρ' το απόφαση! Έφυγα! Πέθανα! Πήρα το αυτοκίνητο και βούτηξα στο κενό! Γλίτωσα από τους πόνους, από την εξαθλίωση, από μια μοίρα που δεν άντεχα! Κι εσύ που λες πως μ' αγαπούσες, δεν αποδέχτηκες ποτέ την απόφασή μου. Τελικά είχα δίκιο... Ήσουν και είσαι πολύ μικρός για τα μεγάλα της ζωής! Σου δόθηκε μια δεύτερη ευκαιρία στην ευτυχία και την πετάς, γιατί κάθεσαι και κλαις σαν γυναικούλα πάνω από τον τάφο μου. Και για να ξέρεις, μια χαρά είμαι εδώ που είμαι. Το επέλεξα και δε

μεταنيώνω. Κι αν ξαναζούσα, πάλι το ίδιο θα έκανα. Σωστό ή λάθος, σεβάσου επιτέλους τις αποφάσεις μου και ζήσε σαν άνθρωπος! Ξεφορτώσου με και μη μου χρεώσεις την καταστροφή της ζωής σου!»

«Ελπίδα... Γι' αυτό ήρθα εδώ. Για να τα θυμηθώ όλα από την αρχή και μετά να τ' αφήσω πίσω μου», της δικαιολογήθηκε σαν μικρό παιδί που παραδέχεται τη σκανταλιά του και περιμένει την τιμωρία του.

«Φτάνει το πένθος, αγόρι μου!» του είπε πιο μαλακά τώρα. «Άσε τις σκιές των νεκρών και γύρνα στη ζωή, εκεί ανήκεις. Ήμαστε πολύ τυχεροί που βρεθήκαμε, που ζήσαμε σ' έναν χρόνο όσα άλλοι δεν ευλογούνται να ζήσουν μια ζωή ολόκληρη! Σας αγάπησα πολύ και με αγαπήσατε. Το ένιωσα και το πήρα μαζί μου. Μη χαλάς το φινάλε, φίλε μου, ενός χορού που κράτησε δώδεκα μήνες. Ένα βαλς για εμάς τους τέσσερις».

«Βαλς με δώδεκα θεούς, Ελπίδα;»

«Ναι. Άσε τώρα και τον Απόλλωνα, τον θεό του φωτός, να βάλει τη σφραγίδα του. Ο Άδης, ο θεός του Κάτω Κόσμου, αρκετά χάρηκε που διαφέντευε τη ζωή σου δώδεκα μήνες. Τα καλύτερα είναι μπροστά, αγόρι μου...»

Ανοιγόκλεισε τα μάτια και η πολυθρόνα ήταν άδεια. Η ψυχή του, όμως, ξαφνικά γέμισε γαλήνη... Ένιωσε τους μυς στο πρόσωπό του να συσπώνται, ένα πλατύ χαμόγελο απλώθηκε κι εκείνος, σαν να μην το πίστευε, άγγιξε με το χέρι τα χείλη του για να τα ψηλαφήσει ανασηκωμένα. Όρθιος σ' ένα άδειο μπαλκόνι, με τη θάλασσα απέναντί του να χροσιίζει από τον ήλιο που ανέτελλε, μουρμούρισε: «Απόλλωνας... ο θεός του φωτός...».

Όρθωσε το κορμί του. Χρειαζόταν και το άρμα του θεού αυτού· άμεσα...

Η Νάσα την περίμενε στην κουζίνα, κοιτώντας όρθια από το παράθυρο. Η νύχτα έσπαγε σε κομμάτια· άρχιζε να ξημερώνει. Μετά την αδιαθεσία της, την ξάπλωσε με το ζόρι και περίμενε υπομονετικά δίπλα της, ώσπου να δει τα βλέφαρά της να βαραίνουν.

Μύριζε φρέσκος καφές, σημάδι πως η φίλη της, τις λίγες ώρες που η ίδια κοιμήθηκε, τις πέρασε ξύπνια, σαν φύλακας άγγελος.

«Καλημέρα», της είπε δειλά και προχώρησε κοιτάζοντας με ενοχή την ξενυχτισμένη γυναίκα. «Σε ταλαιπώρησα και σε ανησύχησα...»

«Ούτε το ένα ούτε το άλλο. Απλώς θέλω να μου λύσεις μια απορία», της απάντησε η Νάσα χωρίς να πάρει τα μάτια της από τον ουρανό που κάθε λεπτό γέμιζε περισσότερο φως. «Πότε σκοπεύεις να του πεις ότι περιμένεις παιδί;»

Μια τάφρος άνοιξε μπροστά στα πόδια της, το σκοτεινό νερό της απειλούσε να τη ρουφήξει. Σαν στερημένη από ανάσα και δύναμη, σωριάστηκε σε μια καρέκλα, έκρυψε το πρόσωπό της στα χέρια και ξέσπασε σ' ένα κλάμα γεμάτο από το παράπονο και την αγωνία της ψυχής της. Ένωσε το χάδι στα μαλλιά της και κάτι γλυκό απλώθηκε στην ψυχή της, βοήθησε τα δάκρυα να υποχωρήσουν, να κρυφτούν πάλι στα βάθη των ματιών της. Το φιλί της Νάσας την ξάφνιασε. Την κοίταξε έκπληκτη.

«Λάθος αντίδραση, μικρή», της είπε μαλώνοντάς την τρυφερά. «Ο ερχομός ενός παιδιού δεν πάει ποτέ μαζί με δάκρυα, εκτός κι αν είναι χαράς! Γιατί δεν του το είπες;» ζήτησε να μάθει.

«Μα δε βλέπεις τα χάλια που είναι έναν χρόνο τώρα; Μόνο αυτό του έλειπε!»

«Ακριβώς! Αυτό του λείπει για να συνέλθει! Θυμάσαι τι σου είχα πει κάποτε, προτού φύγει η Ελπίδα; Αντέχουμε τον

πόνο, όταν οι μπαταρίες της ψυχής μας είναι γεμάτες. Κι εσύ κρατάς τον φορτιστή, κορίτσι μου! Γιατί το έκρυψες; Είχες το φάρμακο και επέλεξες να το πάρεις μακριά από τον ασθενή;»

«Φοβάμαι...» παραδέχτηκε λυπημένη. «Αν δεν το θέλει; Αν δε θέλει ούτε εμένα πια;»

«Ένας τρόπος υπάρχει για να το μάθεις...»

Η Ναταλία, όταν έφυγε η Νάσα, είχε ήδη δώσει την υπόσχεση στον εαυτό της πως, με όποιον τρόπο κι αν αντιδρούσε ο Κωστής, το παιδί ήταν μια πραγματικότητα που δε θα άλλαζε.

Άνοιξε τα παράθυρα στην καινούργια μέρα της ζωής της, την ίδια στιγμή που άνοιγε η πόρτα του σπιτιού. Στράφηκε και τον αντίκρισε έκπληκτη να διαβαίνει το κατώφλι τους. Τα γόνατά της λύγισαν, αλλά το βλέμμα του και το χαμόγελό του ήταν ίδια με του Κωστή που ήξερε και αγαπούσε. Καμιά σκιά, μόνο φως.

Ήθελε να τρέξει κοντά του και δεν ήξερε αν θα κατάφερε να τον φτάσει. Η απόσταση σαν να μάκραινε με κάθε ανάσα και πιο πολύ. Ήθελε να του μιλήσει, να τον ρωτήσει, να του ανακοινώσει, και τα χείλη της παρόεμαν βουβά, η φωνή της κλεμμένο λάφυρο της αγωνίας της.

«Γύρισα...»

Η φωνή του ακούστηκε τρυφερή, ένιωσε να την τυλίγουν κύματα αγάπης. Έναν χρόνο είχε να την ακούσει τόσο ζωντανή. Πριν τον ρωτήσει, ήρθε η απάντηση να της δώσει οξυγόνο.

«Γύρισα για πάντα και θα μείνω. Στο παρόν μας. Το παρελθόν έμεινε στη Σαντορίνη».

Ένα μικρό βήμα μπόρεσε να κάνει προτού τη σταματήσει μια ερώτηση: «Πριν σου ζητήσω συγγνώμη, θέλω κάτι να μου πεις... Θα με παντρευτείς;».

Λύγισαν τα πόδια της, εκείνος έτρεξε και την άρπαξε στην

αγκαλιά του. Μόνο να νεύσει καταφατικά μπόρεσε κι ο Κωστής τη φίλησε σαν να ήταν η πρώτη φορά. Το παρόν έγινε χθες, το παρελθόν ήρθε στο σήμερα, φορτωμένο μόνο από το χαμόγελο που κάποτε τους ένωσε. Έξω από το παράθυρο, ψηλά στον ουρανό, το άρμα του Απόλλωνα περνούσε μ' εκείνον περήφανο κατακτητή της ζωής τους στο τιμόνι. Επιτέλους είχε νικήσει τον Άδη! Η δική του σφραγίδα θα έμενε πάνω στην παρέα που τόσα του είχαν πει τα αδέρφια του γι' αυτήν.

Έριξε μια τελευταία ματιά στη Γη, σ' εκείνο το διαμέρισμα όπου ο Κωστής μάθαινε το δώρο που του έφερνε η ζωή και η γυναίκα που την έκανε τόσο σημαντική. Έστριψε το άρμα του και το οδήγησε με ασφάλεια στα ύψη που τόσο του άρεσαν. Εκεί, ανάμεσα στα γαλάζια πέπλα του ουρανού, θα μπορούσε να πιάσει την κιθάρα του, να σκορπίσει ουράνιες μελωδίες για να συντροφεύσουν την ευτυχία...

ΤΕΛΟΣ

Θεανώ, η λύκαινα της Πόλης

Ο Παύλος κοίταξε τη Θεανώ δίπλα του. Σε όλη τη διαδρομή της επιστροφής από τα Γιάννενα ένιωθε την αμηχανία, το άγχος και τον εκνευρισμό της να γιγαντώνονται με κάθε χιλιόμετρο που διένυαν, μειώνοντας την απόσταση που τους χώριζε από τους δικούς της. Στο πίσω κάθισμα η μικρή Δέσποινα είχε αποκοιμηθεί από ώρα εξουθενωμένη από το μακρύ ταξίδι. Προσηλώθηκε στον δρόμο και έσφιξε τα χέρια στο τιμόνι, προτιμώντας να παραμείνει σιωπηλός για να δώσει στη γυναίκα του όσο χρόνο της χρειαζόταν ώστε να προετοιμαστεί ψυχολογικά για τη συνάντηση.

Είχαν περάσει πολλά χρόνια από εκείνη την ημέρα που, μετά τη βάφτιση της μικρής, έφυγε σε μια προσπάθεια να τιμωρήσει τον εαυτό της καταδικάζοντάς τον σε εθελούσια εξορία. Δεν είχε ανταπάτες ο Παύλος. Η Θεανώ του ήταν και θα εξακολουθούσε να είναι μια λύκαινα, έτοιμη να κατασπαράξει όποιον νόμιζε ότι την απειλούσε. Μόνο που τώρα η λύκαινα είχε επιτέλους αποφασίσει να ξεκουραστεί μετά το κακό που είχε κάνει.

Την είχε αγαπήσει από την πρώτη στιγμή που την είδε, όταν έπιασε δουλειά στον οίκο μόδας των γονιών του. Αντίθετα, η μητέρα του, η Βαλεντίνη Δεληφραγκή, τη μίσησε από

την πρώτη στιγμή. Ο πατέρας του ο Σέργιος την ερωτεύτηκε κι αυτός όπως και ο ίδιος. Κι όταν η μητέρα του αποφάσισε να την πολεμήσει, η λύκαινα τους κατακρεούργησε όλους, τους ισοπέδωσε. Θύματά της πρώτα ο ίδιος και αμέσως μετά ο πατέρας του. Αθελά του κοίταξε στον ουρανό. Άραγε ο Σέργιος Δελιφραγκής έβλεπε από κει πάνω; Η κόρη του κοιμόταν στο πίσω κάθισμα και στο τιμόνι καθόταν ο γιος του, ο οποίος είχε αναγνωρίσει για δικό του παιδί τον καρπό ενός τόσο παράφορου έρωτα που σκόρπισε τελικά τον θάνατο...

Για τίποτα δε μετάνιωσε, παρόλο που η Θεανώ κατάφερε να τον πονέσει όσο δεν είχε πονέσει ποτέ στη ζωή του. Ούτε κι όταν χτύπησε αυτοκίνητο τον πατέρα του, μετά τις τραγικές αποκαλύψεις, δε λύγισε. Έσπασε όμως σε δεκάδες κομμάτια όταν χρειάστηκε να ζήσει πάνω από πέντε χρόνια χωρίς τη γυναίκα που κρατούσε το οξυγόνο του.

«Είσαι πολύ σιωπηλός». Η φωνή της τον τράβηξε από τις αναμνήσεις του.

«Είναι γιατί σέβομαι τη δική σου σιωπή», της απάντησε και το χέρι του αναζήτησε το δικό της για να το φέρει στα χείλη του. «Θα μου πεις τι σκέφτεσαι;»

«Μπερδεμένο κουβάρι νιώθω... Σαν να γυρίζω στο παρελθόν και φοβάμαι τις μνήμες... Από την άλλη, δε βλέπω την ώρα να τους σφίξω στην αγκαλιά μου. Τη μητέρα μου, τον Αργύρη μου, την αδελφή μου... Έχω ανίψια που δε γνωρίζω!»

«Ποτέ η λύκαινά μου δεν όρμησε αν πρώτα δεν ένιωσε ότι επρόκειτο να της επιτεθούν. Δεν υπάρχουν πίσω εχθροί, Θεανώ μου. Μόνο άνθρωποι που σ' αγαπούν».

«Τόσο που να μ' έχουν συγχωρήσει;»

«Πλήρωσες κι εσύ, αγάπη μου... Ίσως πιο ακριβά απ' όλους».

«Κι εσύ, Παύλο; Δεν πλήρωσες;»

«Ναι, δεν το αρνούμαι. Αλλά αν με ρωτήσεις για ποιο πό-

νεσα πιο πολύ, είναι γιατί χάσαμε τόσα χρόνια. Σ' το είπα τότε, σ' το λέω και τώρα: Δεν έχω ζωή χωρίς εσένα, Θεανώ... Από τη στιγμή που σε κράτησα στην αγκαλιά μου, άρχισα πάλι να ζω... Τίποτε άλλο δεν έχει σημασία...»

«Έχω προσπαθήσει πολύ να ξαναγυρίσω πίσω, Παύλο... Να θυμηθώ την κοπέλα που ήμουν κάποτε, πριν έρθω στην Ελλάδα και πριν μου σκοτώσουν οι Τούρκοι τον Λάμπρο, εκείνη την καταραμένη νύχτα...»

«Τα κατάφερες;»

«Ναι. Χωρίς τόσο πόνο, αλλά οι μνήμες δεν αρνήθηκαν να έρθουν. Δεν τη γνώρισες αυτή τη Θεανώ, Παύλο. Ούτε ο Σέργιος. Ήμουν τόσο διαφορετική... Κι αν τότε μου έλεγαν όσα έκανα μετά...»

«Γιατί βασανίζεσαι ακόμα, Θεανώ; Μου είπες ότι τα άφησες όλα πίσω.»

«Όχι όλα, καλέ μου... Ένα βράδυ, τώρα, λίγο πριν έρθεις, είδα τον Λάμπρο στον ύπνο μου. Φορούσε το κοστούμι του γάμου μας, είχε στα μαλλιά του ρύζια και ροδοπέταλα. Δε μου είπε λέξη. Μόνο χαμογελούσε, αλλά θλιμμένα. Το βλέμμα του σαν να μου μιλούσε, αλλά εγώ δεν το καταλάβαινα... Ξύπνησα και, αν ήταν στο χέρι μου, εκείνο το βράδυ θα ήθελα να βρεθώ στον τάφο του...»

«Στην Πόλη;»

«Ναι... Εκεί όπου άρχισαν όλα...»

Το αυτοκίνητο σταμάτησε. Η Θεανώ, σαν να ξυπνούσε από όνειρο, κοίταξε γύρω της. Αναγνώρισε την παλιά γειτονιά της. Τίποτα δεν είχε αλλάξει. Σαν να μην πέρασε μια μέρα, κι όμως εκείνη ήξερε ότι τίποτα δε θα ήταν πια ίδιο. Ο Παύλος είχε ειδοποιήσει τους δικούς της ότι επέστρεφαν και ήξερε πως ήταν όλοι μαζεμένοι στο σπίτι της και την περίμεναν.

Τα πόδια της τα αισθάνθηκε βαριά. Το σώμα και η ψυχή της λαχταρούσαν την αγκαλιά των αγαπημένων της, κι όμως έδειχνε ανίκανη να κινηθεί. Στράφηκε στο πίσω κάθισμα. Η Δέσποινα κοιμόταν ακόμα και μάλλον βαθιά.

«Πήγαινε, Θεανώ... Σε περιμένουν...» της είπε εκείνος τρυφερά.

«Μόνη μου;» Η φωνή της φανέρωσε τον φόβο μπροστά σε μια τέτοια προοπτική.

«Η μικρή κοιμάται ακόμα. Θα καθίσω μαζί της στο αυτοκίνητο μέχρι να ξυπνήσει. Έτσι θα δοθεί ο χρόνος να σε πνίξουν στα φιλιά πριν παραλάβουν τη Δέσποινα!» της είπε και χαμογελούσε ενθαρρυντικά. «Πήγαινε, αγάπη μου... Μην παρατείνεις άλλο την αγωνία τους. Χρόνια σε περιμέναν».

Ο κόμπος στον λαιμό της απειλούσε να την πνίξει, αλλά επιτέλους κατέβηκε από το αυτοκίνητο. Ο Παύλος, που της άνοιξε την πόρτα, την έκλεισε στην αγκαλιά του, φίλησε τρυφερά τα μαλλιά της και μετά την έσπρωξε μαλακά προς τη σωστή κατεύθυνση.

Πήρε βαθιά ανάσα και προχώρησε. Δεν ήταν για εκείνη οι υπεκφυγές· μερικά πράγματα δεν αλλάζουν. Ανέβηκε στο διαμέρισμα και στάθηκε μπροστά στην πόρτα που πίσω της έκλεινε όλους αυτούς που την αγάπησαν παρ' όλα τα λάθη και την αγριότητα της ψυχής της. Δε χτύπησε το κουδούνι. Είχε πάντα τα κλειδιά της. Τα κρατούσε ήδη στο χέρι, μ' ένα ελαφρύ σπρώξιμο όμως η πόρτα άνοιξε.

Πρώτα είδε τη μητέρα της. Καθόταν στην αγαπημένη της πολυθρόνα και δίπλα της, όπως πάντα, από τότε που θυμόταν τον εαυτό της, η θεία Ουρανία, η γυναίκα του αδελφού του πατέρα της, συννυφάδα, αλλά επί της ουσίας αδελφή αγαπημένη. Το βλέμμα της στάθηκε πάνω στον Αργύρη της... Ο πρώτος της ξάδελφος, το άλλο της μισό από τότε που γεννήθηκε, ήταν πάντα αυτός που στις κρίσιμες στιγμές της πολυτάρα-

χης ζωής της βρισκόταν δίπλα της. Ακόμα κι όταν σκότωσε... Χωρίς να μπορεί να κάνει βήμα, το βλέμμα της ταξίδεψε στην αδελφή της την Ελισσώ και στον γαμπρό της τον Αντρέα, μετά στη γυναίκα του Αργύρη. Όλων τα πρόσωπα στράφηκαν πάνω της, αλλά κανένας δεν κινήθηκε. Μόνο η μητέρα της...

Η Δέσποινα ένιωσε την καρδιά της να σταματάει μόλις αντίκρισε την κόρη της. Είχε φοβηθεί πολλές φορές ότι θα πέθαινε χωρίς να σφίξει το πονεμένο της παιδί στην αγκαλιά της. Την πολυαγαπημένη της λύκαινα. Σηκώθηκε με τα μάτια θολά από τα δάκρυα μιας χαράς που δεν πίστευε ότι θα προλάβαινε να νιώσει και πλησίασε τη Θεανώ, που στεκόταν με τα δάκρυά της να τρέχουν δίχως να μπορεί να τα ελέγξει, ακόμα κι αν ήθελε. Πρώτα τα χέρια της μάνας ταξίδεψαν στο πρόσωπο, σαν να διάβαζε όσα η Θεανώ δε θα έλεγε ποτέ, στην κάθε ρυτίδα που είχε δημιουργηθεί. Στάθηκε στα χείλη, που προσπαθούσαν να σχηματίσουν ένα χαμόγελο, μόνο για εκείνη.

«Τζιέρι μου...» της ψιθύρισε τρέμοντας.

«Μανούλα μου...» μπόρεσε μόνο να πει η Θεανώ και μετά χύθηκε στην ανοιχτή αγκαλιά, και τα δάκρυα έγιναν λυγμοί, και μετά θρήνος, σαν μια βροχούλα που δυναμώνει, μέχρι να γίνει σαρωτική καταιγίδα. Τα φιλιά της Δέσποινας γέμισαν κάθε εκατοστό του προσώπου της, τα χέρια της την έσφιγγαν με τον φόβο ότι ήταν όνειρο η χαρά και θα χανόταν. Κανένας δεν τόλμησε να διακόψει. Ακόμα κι εκείνη τη στιγμή υπήρχε ιεραρχία.

Ο Αργύρης πλησίασε γνωρίζοντας ότι δικαιωματικά ήταν ο επόμενος. Μόλις η Δέσποινα παραμέρισε, δε στάθηκε λεπτό. Η Θεανώ, κλαίγοντας δυνατά, έπεσε στην αγκαλιά του, τον έσφιξε πάνω της και μόνο έτσι ένιωσε να ενώνονται πάλη όλα της τα κομμάτια. Για μια στιγμή τραβήχτηκε, πήρε το αγαπημένο του πρόσωπο στα χέρια της, ανοιγόκλεισε τα μά-

τια να καθαρίσουν από την περίσσεια των δακρύων για να μπορέσει να τον δει καθαρά. Της χαμογελούσε με τα μάτια κατακόκκινα κι αυτός και τα χείλη του να τρέμουν.

«Παλιοκόριτσο...» μπόρεσε μόνο να πει προτού ξεσπάσει πάλι σε δάκρυα και την κλείσει στην αγκαλιά του για λίγα δευτερόλεπτα.

Η Ελισσώ είχε πάρει τη θέση της, περίμενε τη σειρά της. Κοιτάχτηκαν οι δυο αδελφές. Η ανάσα της Θεανώς έβγαине με το ζόρι. Η αδελφή της την κοιτούσε με λατρεία, άπλωσε το χέρι και της χάιδεψε τα μαλλιά προτού πέσει στην αγκαλιά της.

«Τέλειωσε, Θεανώ μου...» της είπε και η φωνή της μόλις που ακουγόταν. «Όλο το κακό έμεινε πια πίσω κι εσύ είσαι εδώ μαζί μας!»

Δε μίλησε η Θεανώ. Μόνο κούνησε το κεφάλι και στράφηκε στη θεία της που είχε σειρά. Η ηλικιωμένη γυναίκα δεν έβγαλε λέξη, μόνο έκλαιγε και τη φιλούσε.

«Καλωσόρισες, Θεανώ!» Ήταν η βροντερή φωνή του γαμπρού της που είχε χάσει κι αυτή τη σταθερότητά της. «Ούτε μέρα δεν πέρασε από πάνω σου!»

Στην αγκαλιά της Φωτεινής, της γυναίκας του Αργύρη, τη βρήκε ο Παύλος τη στιγμή που μπήκε με τη μικρή Δέσποινα, η οποία κοιτούσε με θάρρος έναν έναν όλους όσοι έκλαιγαν από χαρά.

«Υπάρχει και καμιά αγκαλιά για ένα μικρό κορίτσι που θέλει να γνωρίσει τη γιαγιά του;» ρώτησε για λογαριασμό της ο Παύλος.

Η Δέσποινα σηκώθηκε με σβελτάδα και έτρεξε κοντά στο παιδί. Την πήρε στην αγκαλιά της και τη γέμισε φιλιά, ενώ η μικρή έσφιγγε τα χεράκια της γύρω από τον λαιμό της με λατρεία. Επιτέλους, θα είχε κι εκείνη μια γιαγιά...

Το τραπέζι συγκέντρωσε γύρω του εκείνο το βράδυ μια οι-

κογένεια, και η φασαρία των μεγάλων για πρώτη φορά υπερετερούσε των παιδιών, που έδειχναν ενθουσιασμένα με το νέο μέλος που προστέθηκε ξαφνικά στους κόλπους της. Μετά τα καλωσορίσματα, τα παιδιά της Ελισσώς εμφανίστηκαν από το μέσα δωμάτιο όπου περίμεναν υπομονετικά, και η Θεανώ επιτέλους γνώρισε και τα παιδιά του Αργύρη. Ο γιος του ήταν ίδιος εκείνος και ο ξάδελφός της δεν έκρυβε το πόσο καμάρωνε για αυτή την ομοιότητα.

Κάποιες στιγμές η Θεανώ δε μιλούσε και χάιδευε τρυφερά με το βλέμμα έναν έναν τους· δε χόρταινε να τους ακούει και να χαμογελάει, καθώς διαπίστωνε πως ακόμα και η ομιλία τους ήταν ίδια και απαράλλαχτη, σαν να μην έφυγαν ποτέ από την Πόλη. Τόσο ίδια ήταν όλα που είχε την αίσθηση ότι, αν κοιτούσε από το παράθυρο, θα διέκρινε στο βάθος την Αγία-Σοφία να κατακλύζει τον χώρο με την επιβλητικότητα και την ομορφιά της. Ένα ταξίδι στον χρόνο ήταν εκείνη η σύναξη, με τις αγαπημένες φωνές να μπερδεύονται. Ακόμα και η Φωτεινή είχε αποκτήσει την εκφορά του λόγου των υπολοίπων, ακόμα και ο Παύλος μιλούσε πολιτικά μαζί τους.

«Άμια, βάλε με ακόμα κομμάτι χουνκιάρ!» τον άκουσε να λέει στην Ουρανία και δεν μπόρεσε να εμποδίσει ένα χαμόγελο να σχηματιστεί στα χείλη της. Ο Παύλος το αντιλήφθηκε και στράφηκε απολογητικά προς το μέρος της.

«Ξέρεις τι λένε! Μ' όποιον δάσκαλο καθίσεις... Όταν είμαι μαζί τους, χωρίς να το θέλω, μιλάω με τον ίδιο τρόπο. Σε πειράζει;»

«Σε κάνει χαριτωμένο», του απάντησε και χάιδεψε τα μαλλιά του. «Δεν ξέρω τι θα έλεγε η Βαλεντίνη, αν σε άκουγε», πρόσθεσε καθώς οι μνήμες γύρισαν για λίγο να της θυμίσουν πως η μητέρα του και ορκισμένη εχθρός της, από την πρώτη στιγμή, την αποκάλεσε «τουρκόσπορο» και δεν άλλαξε απο-

ψη ποτέ. Ειδικά όταν όλα τέλειωσαν, όπως η ίδια η Θεανώ είχε οργανώσει για να την εκδικηθεί...

«Η μητέρα μου πέθανε πέρσι, Θεανώ», της είπε χαμηλόφωνα ο Παύλος για να έρθει αντιμέτωπος με τη γεμάτη έκπληξη ματιά της.

«Δε μιλάς σοβαρά! Μα... πώς... Θέλω να πω... τι έγινε;» ζήτησε να μάθει.

«Υπερβολική δόση ηρεμιστικών χαπιών. Τη βρήκαν στο κρεβάτι της έπειτα από τρεις μέρες».

Τον κοίταξε που της μιλούσε ανέκφραστος. Ξαφνικά ένιωσε ότι δεν είχε οξυγόνο να ανασάνει. Πετάχτηκε από το τραπέζι και κατευθύνθηκε στο μπαλκόνι, τη μόνη διέξοδο. Βγήκε στην κρύα ανοιξιάτικη νύχτα. Πίσω της, όλοι θορυβημένοι από την αντίδρασή της, καθώς δεν είχαν αντιληφθεί τη συζήτηση του ζευγαριού, στράφηκαν στον Παύλο.

«Τι στάθηκε, παιδί μου;» ρώτησε η Δέσποινα. «Τι έπαθε η Θεανώ και πετάχτηκε έτσι;»

«Μην ανησυχείτε! Δεν είναι τίποτα. Ακόμα κάποια πράγματα την κυνηγούν... Θα πάω εγώ κοντά της».

«Αν δε σε πειράζει, Παύλο...» Ήταν ο Αργύρης που είχε μιλήσει και η πρόθεσή του ήταν ξεκάθαρη μαζί με την παρακλήση να του επιτρέψει να πάρει τη θέση του.

Ο Παύλος τού χαμογέλασε κουνώντας το κεφάλι του καταφατικά και ο άλλος άντρας πήρε μια ζακέτα για να τη ζεστάνει και βγήκε στη βεράντα. Τη βρήκε να ατενίζει τη θάλασσα με πρόσωπο σκοτεινιασμένο. Τύλιξε τη ζακέτα στους ώμους της, αλλά τα χέρια του παρέμειναν γύρω της. Την άκουσε που ανάσανε βαθιά και το κορμί της αναπαύτηκε στο δικό του.

«Τι έπαθες, Θεανώ μου;» τη ρώτησε και η φωνή του έφτασε απαλή στ' αυτιά της. «Τι σε κυνηγάει ακόμα, μικρό μου θηρίο;»

«Έκανα πολύ κακό, Αργύρη... Πολλά βαραίνουν πια την

ψυχή μου και αναρωτιέμαι αν έπρεπε τελικά να γυρίσω...»

«Έπειτα από την υποδοχή αυτή ακόμα αμφιβάλλεις; Δεν είδες πώς σε περιμέναμε; Δεν κατάλαβες πόσο μας έλειψες;»

«Κι εγώ δεν άντεχα άλλο μακριά σας, αλλά τι μ' αυτό; Μόλις μου είπε ο Παύλος ότι η μητέρα του πέθανε από υπερβολική χρήση ηρεμιστικών».

«Ναι. Πήγαμε όλοι στην κηδεία. Του σταθήκαμε όπως του άξιζε. Εσύ όμως γιατί...;»

«Είναι να το ρωτάς; Και η Βαλεντίνη θύμα μου είναι, όπως και ο Σέργιος, όπως ο Παύλος, όπως όλοι σας! Αν δεν ήμουν εγώ...»

«Ήμουν ο πρώτος που σε ζήτησα να κάνεις ειρήνη με τον εαυτό σου και τους ανθρώπους, μικρό μου αγρίμι, και νομίζω ότι τόσο καιρό μόνη σου το κατάφερες. Δε σε δικαιολογώ, μα τον χορό του θανάτου εκείνη τον άρχισε! Ξέχασες τι σου έκανε; Ξέχασες πόσο σε πόνεσε;»

«Κι εγώ τι δουλειά είχα να αναλάβω την τιμωρία της; Με ποιο δικαίωμα έπαξα τόσο άσχημα με τις ζωές όλων τους; Τι έκανα, Αργύρη! Τι έκανα!»

Τα δάκρυα της πόνεσαν τα μάτια έτσι ορμητικά που ξεχύθηκαν απειλώντας να την πνίξουν. Η αγκαλιά του Αργύρη, όμως, ήταν το λιμάνι, ήταν το σωσίβιο. Γαντζώθηκε πάνω του κι εκείνος την άφησε να ξεσπάσει το παράπονό της προτού την απομακρύνει και την κοιτάξει σαν να την έβλεπε για πρώτη φορά.

«Άλλαξες, μικρό μου! Η Θεανώ που ήξερα εγώ δεν έχανε τον καιρό της με κλάματα. Άμα να σε πω, εγώ σε προτιμώ έτσι!»

Του χαμογέλασε δειλά κι εκείνος πήρε τα χέρια της και τα φίλησε.

«Σ' αγαπάω πάρα πολύ», του είπε κι όλη της η καρδιά ήταν στο βλέμμα της.

«Κι εγώ... Νομίζω πως δεν αγάπησα κανέναν σαν εσένα,

κι ας με συγχωρήσει ο Θεός που το λέω! Άμα, Θεανώ, φτάνει! Γιετέρ, που λέγαμε στην Πόλη! Πληγώθηκες, πλήγωσες, σε πονέσανε, πόνεσες, μέχρις εδώ, κοκόνια μου! Κοίτα τον άντρα σου και το παιδί σου, κι άμα θέλεις να πάρεις τη γνώμη μου, κοίταξε να κάνεις κι ένα παιδί με τον Παύλο! Νέοι είστε ακόμα! Κι έπειτα σ' αγαπάει πολύ, Θεανώ μου. Δεν ξέρεις πόσο υπέφερε όλα αυτά τα χρόνια... Δεν τον είδα να κλάψει τόσο τη μάνα του όταν χάθηκε, όσο έκλαψε στα χέρια μου σαν μωρό παιδί για σένα...»

«Κι εγώ τον αγαπάω, καλέ μου... Πάρα πολύ... Και φοβόμουν να γυρίσω γιατί δε θα ήξερα τι να κάνω αν μ' έδιωχνε...»

«Τότε ήξερε τι έκανε η μάνα σου που τον έστειλε να σε φέρει! Άφεριμ!»

«Κανείς μας τελικά δεν άφησε την Πόλη πίσω του, έτσι δεν είναι;» τον ρώτησε σαν παρατήρηση στην τελευταία λέξη του.

«Η Πόλη, όπως τη ζήσαμε εμείς, δε φεύγει, Θεανώ... Εκεί άρχισε η ζωή μας, εκεί άρχισαν και τα δεινά μας... Κι αν είχα την ευκαιρία, θα ήθελα εκεί να γυρίσω και να τελειώσω τις μέρες μου, άμα ξέρω που κάτι τέτοιο δε γίνεται! Κρατάω λοιπόν όσο μπορώ περισσότερο από εκείνη μέσα μου και το ίδιο νομίζω πως κάνουν όλοι οι Πολίτες που ξεριζώθηκαν. Μπορεί να μη μας απέλασαν, όπως εσένα και χιλιάδες άλλους, άμα μας έκαναν να φύγουμε, Θεανώ, και τον ίδιο πόνο κουβαλάμε...»

«Πώς ήμουν τότε, Αργύρη; Θυμάσαι;»

«Μια κούκλα όπως και τώρα, άμα ξένοιαστη. Γελούσες και φωτιζόταν ο τόπος, κοκόνια μου. Ήσουν πεισματάρη, σκληρή, δίκαιη όμως. Μια φωτιά πάντα, Θεανώ μου, η ψυχή σου και πύρωνε το βλέμμα σου». Την κοίταξε ψάχνοντας τη σιωπή της. «Γιατί γυρνάς πίσω, μπρε Θεανώ, πάλε; Τι είπαμε; Πίσω μας όλα τα άσχημα, μπροστά μας τα καλύτερα!»

Το Πάσχα υπήρξε για όλους το ομορφότερο των τελευταίων χρόνων. Επιτέλους ήταν μαζί. Η Θεανώ θυμήθηκε τα νιάτα της δίπλα στη μητέρα και την αδελφή της. Κάθε απόγευμα πήγαιναν στην εκκλησία, κοινώνησαν τα παιδιά τη Μεγάλη Πέμπτη, γύρισαν σπίτι, έβαψαν αυγά, ζύμωσαν τσουρέκια, το άρωμα της μαστίχας ξεχύθηκε και κόλλησε στα μαλλιά τους, στα ρούχα τους, στους τοίχους. Η μικρή της έπεφτε κάθε βράδυ εξουθενωμένη να κοιμηθεί, ξετρελαμένη από τα ατέλειωτα παιχνίδια με τα ξαδέλφια της. Στα αυτιά της αντηχούσαν τα παραμύθια που άκουγε από τις δύο γιαγιάδες. Η Θεανώ γελούσε χαρούμενη κάθε φορά που διαπίστωνε ότι η κληρονομικότητα αποδεικνυόταν περίτρανα καθώς η κόρη της έδειχνε ξεκάθαρα την προτίμησή της στον γιο του Αργύρη, τον μικρό Θεόφιλο. Αντάλλασσαν ματιές γεμάτες νόημα τα δύο ξαδέλφια, όταν έβλεπαν τα δύο παιδιά να μην μπορούν να μείνουν χωριστά ούτε λεπτό. Κι όπως η αλλόκοτη σχέση της Θεανώς με τον Αργύρη έγινε αποδεκτή από όλη την οικογένεια, το ίδιο συνέβη και με τη σχέση της Δέσποινας με τον Θεόφιλο· κανείς δεν τόλμησε να διαταράξει τη νεόκοπη και τόσο αρμονική εκείνη αγάπη.

Ο Παύλος, από την ημέρα που επέστρεψε η Θεανώ, ζούσε στον δικό του παράδεισο και ήταν στιγμές, όταν δεν τον έβλεπε κανείς, που σε μια παιδιάστικη παρόρμηση τσιμπούσε το χέρι του μέχρι να πονέσει για να βεβαιωθεί ότι βίωνε όλη εκείνη την ευτυχία που σκόρπιζε το χαμόγελο της γυναίκας του. Την πρώτη φορά που την άκουσε να γελάει δυνατά, καθώς κάτι της είπε η αδελφή της, σάστισε. Πόσο φως μπορούσε να ξεχυθεί από ένα πλάσμα μονάχα με το γέλιο του, αναρωτήθηκε τότε. Γύρω από την αύρα της, μικροί κρύσταλλοι στραφτάλιζαν και ξεπετάγονταν ουράνια τόξα. Τα βράδια που ξάπλωναν και αναζητούσε την αγκαλιά του, που τον κοιτούσε με λατρεία, ήθελε να φωνάξει από τη χαρά του, να

ξεσηκώσει όλο το σπίτι, όλη την Αθήνα, να ρίξει πυροτεχνήματα ώστε να μάθουν όλοι την ευτυχία του. Μόνο στον οίκο μόδας αρνήθηκε να πατήσει το πόδι της η Θεανώ και ο Παύλος δεν επέμεινε. Όχι ύστερα από τον πόνο που γέμισε το αγαπημένο βλέμμα της...

Δύο μήνες μετά, πριν κάνει την παραμικρή κίνηση, πήρε τη γνώμη του Αργύρη. Εκείνος του είπε πως ίσως και να έπρεπε να το κάνει. Ίσως εκείνο το ταξίδι να έβαζε και την τελεσίδικη παύλα, δίπλα στην τελεία που είχε ήδη μπει. Ενημέρωσε την πεθερά του και συνωμότησε και με την κόρη του για την έκπληξη που θα έκανε στη μητέρα της. Τη διαβεβαίωσε ότι θα έλειπαν μόνο λίγες μέρες και, όταν θα επέστρεφαν, δε θα χωρούσε το σπίτι τα δώρα που θα της έφερναν.

Η Θεανώ, ανύποπτη, δέχτηκε το δώρο του άντρα της, ετοίμασε τις βαλίτσες τους και μόνο όταν έφτασαν στο αεροδρόμιο της αποκάλυψε τον προορισμό τους· τα εισιτήρια ήταν για την Πόλη. Την είδε να τον κοιτάζει μετέωρη για λίγα λεπτά, αναποφάσιστη, σχεδόν σατισμένη.

«Αν δε θέλεις να κάνουμε αυτό το ταξίδι, δεν ανεβαίνουμε στο αεροπλάνο», της δήλωσε ο Παύλος. «Αλλά εσύ η ίδια μου είπες ότι εκεί άρχισαν όλα. Ίσως εκεί και να τελειώσουν, αγάπη μου. Ίσως στον τόπο που σε γέννησε και σε πόνεσε τόσο πολύ ν' αφήσεις για πάντα τις σκιές που φωλιάζουν στο βλέμμα σου, όταν νομίζεις ότι δε σε βλέπει κανείς».

«Εσύ όμως με βλέπεις...»

«Εγώ δε χρειάζεται να δω... Νιώθω, Θεανώ... Ό,τι σε πληγώνει με πονάει, ό,τι σε κάνει να χαίρεσαι με κάνει να χαμογελώ».

«Τι έκανα για να σε αξίζω;»

«Γεννήθηκες και ήρθες στη ζωή μου. Ήταν αρκετό».

Τελικά πήραν εκείνο το αεροπλάνο... Πρώτη φορά την έβλεπε τόσο ταραγμένη, άγγιζε τα όρια του τρόμου· η αναπνοή της που έβγαινε δύσκολα, τα σφιγμένα χείλη της, το συννεφιασμένο βλέμμα. Στον έλεγχο των διαβατηρίων νόμιζε ότι η γυναίκα του θα λιποθυμούσε και της έσφιγγε συνεχώς το χέρι. Όταν ο Τούρκος υπάλληλος τους καλωσόρισε ευγενικά, άκουσε τα δόντια της να τρίζουν και ανατρίχιασε. Τώρα πια αμφέβαλλε αν αυτό το ταξίδι έπρεπε να το κάνουν. Η Θεανώ όμως, μόλις βγήκε από το αεροδρόμιο, βρήκε μεγάλο μέρος από τη ζωντάνια της. Από το παράθυρο του ταξί του έδειχνε και του εξηγούσε. Ο ταξιτζής κατάλαβε πως κάποτε έμενε εκεί και στράφηκε ευγενικά να της μιλήσει. Ο Παύλος δεν κατάλαβε λέξη από τη συνομιλία, μόνο είδε τα μούτρα του μουστακαλή Τούρκου να συννεφιάζουν όταν η Θεανώ του απάντησε στη γλώσσα του, αλλά σε τόνο που γνώριζε καλά.

«Χοσγκελντίν, μαντάμ! Στην Πόλη μένατε;» είχε ρωτήσει.

«Κάποτε. Τώρα μένω στην Ελλάδα», ήρθε η ξεροή απάντηση.

«Μεγάλο κρίμα που φύγατε! Σαν την Πόλη δεν έχει!»

«Και τι νομίζεις, ότι ήθελα να φύγω; Εσείς με διώξατε με τις απελάσεις και με κρατήσατε και όλη μου την περιουσία!» ξεσπάθωσε η Θεανώ. «Σαν και μένα χιλιάδες που ακόμα κλαίμε τη χαμένη πατρίδα μας! Γιατί για μας πατρίδα ήταν, και μάλιστα πολυαγαπημένη! Αλλά ποτέ δεν το καταλάβατε! Όπως και οι Έλληνες δεν κατάλαβαν και μας φώναζαν τουρκόσπορους! Γι' αυτό σώπαινε και πηγαινέ μας στο ξενοδοχείο!»

Ο ταξιτζής επέστρεψε στην οδήγηση και η Θεανώ κοντανάσαινε από την ένταση. Χωρίς να ανταλλάξουν άλλη λέξη, έφτασαν και κατέβηκαν.

Δεν ήθελε να χάσει στιγμή η Θεανώ. Ξεκίνησαν αμέσως το οδοιπορικό τους στο παρελθόν της. Κρατώντας τον Παύλο από το χέρι, τον πήγε στο πατρικό της. Τα μάτια πάλι δάκρυσαν καθώς το αντίκρισε να στέκεται γερασμένο, με τους τοίχους μουντούς, αλλά πάντα εκεί. Δεν έμενε κανείς, η πόρτα ήταν κλειστή και μια μεγάλη αλυσίδα μ' ένα χοντρό λουκέτο έδειχνε ότι θα έπρεπε να το κοιτάζουν μόνο απ' έξω. Οι μνήμες όμως για τη Θεανώ ήταν πολύ έντονες πια. Άρχισε να μιλάει, να εξηγεί τόσο παραστατικά στον Παύλο όσα συνέβαιναν πριν από αρκετές δεκαετίες πίσω από τους πολυκαιρισμένους τοίχους, που ήταν σαν να έβλεπε κι εκείνος τη Δέσποινα και την Ουρανία να ξεφυθούν πάνω από την κασαρόλα με το γλυκό πορτοκάλι που έβραζε, μέχρι να δέσει όσο έπρεπε. Ήταν σαν ν' άκουγε τις φωνές και τα γέλια του Αργύρη και της Θεανώς, και από πίσω η μικρή Ελισσώ να τρέχει να τους φτάσει. Μπόρεσε να μυρίσει ακόμα και το άρωμα της κανέλας και του κύμινου στα σουτζουκάκια. Από το σπασμένο τζάμι της εισόδου έριξαν μια ματιά στη σκοτεινή σκάλα που δεκάδες φορές είχε ανεβοκατέβει η Θεανώ. Την άκουσε να μιλάει με τρυφερότητα για τα κλεμμένα φιλιά με τον Λάμπρο, όταν ήταν αρραβωνιασμένη, και τα μάτια του έτσουξαν όχι από ζήλια, αλλά από τρυφερότητα, καθώς την έβλεπε όπως ήταν τότε, είκοσι χρόνων, γεμάτη όνειρα και αγάπη, αθώα και ανέγγιχτη από τη φρίκη...

Το σπίτι όπου έζησε με τον άντρα της δεν υπήρχε πια. Όλη η γειτονιά είχε αλλάξει. Πολυκατοικίες και φανταχτερά καταστήματα δέσποζαν στον δρόμο που κάποτε ισοπεδώθηκε από τη μανία του όχλου. Την ένιωσε να του σφίγγει το χέρι όταν σταμάτησαν εκεί όπου κάποτε υπήρχε το σπίτι της, και μπόρεσε μέσα από τις περιγραφές της να δει την όμορφα ζωγραφισμένη πόρτα της εισόδου της. Και μετά σαν να άκουσε τον ήχο που έκανε όταν έσπαγε από το μένος όσων όρ-

μησαν, και αφού σκότωσαν τον άντρα της, άρπαξαν και την ίδια γεμιζοντας θάνατο το κορμί και την ψυχή της. Αιμορρογούσε και ο ίδιος από τον πόνο που ήξερε ότι ένωθε η Θεανώ. Τα μάτια της ήταν στεγνά, αλλά η ψυχή της θρηνούσε για άλλη μια φορά...

Το μαγαζί του Λάμπρου είχε αλλάξει κι αυτό. Ένα μεγάλο κατάστημα με γυναικεία ρούχα υπήρχε εκεί όπου κάποτε η Θεανώ είχε σκοτώσει. Την άκουσε να αναρωτιέται αν σκάβοντας βρήκαν τον Σεφκέτ να αναπαύεται στο υπόγειο, θαμμένος από την ίδια και τον Αργύρη...

Νύχτωνε όταν επέστρεψαν στο ξενοδοχείο κατάκοποι και με την ψυχή φορτωμένη μνήμες, δάκρυα και πόνο, αλλά και με μια αλλόκοτη γαλήνη να αντιπαλεύει ό,τι οδυνηρό έφερε το παρελθόν. Την ώρα που έτρωγαν, η Θεανώ έκανε τον Παύλο να γελάσει καθώς του απαριθμούσε τις σκανταλιές της, τις επιδρομές με την καρφίτσα στα γλυκά της μητέρας της και ακόμα τους καβγάδες της γιαγιάς της με τη θεία Τίτκα για το «καντιφεδένιο φόρεμα».

Η επόμενη μέρα ήταν η πιο δύσκολη και ο Παύλος το ήξερε. Θα πήγαιναν στο νεκροταφείο χωρίς να ξέρουν τι θα έβρισκαν εκεί. Με μεγάλη δυσκολία κατάφεραν να εντοπίσουν τους τάφους του Λάμπρου, του πατέρα της και του θείου της. Τα μάρμαρα είχαν μαυρίσει, τα ανθοδοχεία ήταν σπασμένα, οι σταυροί έλειπαν... Τα ονόματά τους ίσα που φαίνονταν... Με υπομονή προσπάθησαν να καθαρίσουν όσο μπορούσαν, αλλά γρήγορα απογοητεύτηκαν. Η Θεανώ έμεινε να κοιτάζει με την ενοχή ζωγραφισμένη στο πρόσωπό της όλη την εικόνα της εγκατάλειψης.

«Κι όμως, δε σας ξεχάσαμε...» μουρμούρισε απολογητικά. «Μα δε γινόταν να είμαστε κοντά σας... Μόνο οι ψυχές μας...»

Ο Παύλος βιάστηκε να την αγκαλιάσει.

«Αν το θέλεις, αύριο κιόλας, θα δώσω εντολή και θα γίνουν όπως πρώτα!» βιάστηκε να της υποσχεθεί.

«Δεν έχει νόημα, Παύλο μου», του απάντησε ανακτώντας την ψυχραιμία της. «Εμείς θα φύγουμε και δεν υπάρχει κανένας να φροντίσει ώστε να μην καταστραφούν ξανά. Εξάλλου εδώ δε θάφτηκαν μόνο οι δικοί μας, αλλά και η ζωή μας όπως την ξέραμε κάποτε. Ο Λάμπρος, ο πατέρας μου και ο θεός μου θα είναι πάντα στην ψυχή μου... Κι αν ήρθαμε σήμερα εδώ, είναι γιατί είχες δίκιο. Εδώ όπου άρχισαν όλα εδώ πρέπει να μείνουν και οι σκιές... Ξεφορτώθηκα τη λύκαινα στα Γιάννενα, αφήνω στην Πόλη και τον πόνο που προκάλεσε, την καταστροφή που γέννησε το θηρίο που έκλεινα στην ψυχή μου. Εξάλλου τώρα ειδικά δε χωράει κανένα κακό μέσα μου».

Κάτι στο βλέμμα της τον έκανε να την κοιτάξει πιο προσεκτικά... Αυτό το χαμόγελο που ανθούσε στα χείλη της, ενώ γύρω τους υπήρχε τόσος πόνος, τόσος θάνατος, τόσο οδυνηρές αναμνήσεις, δε φαινόταν άκαιρο, ούτε αταίριαστο. Τον πλησίασε και τύλιξε τα χέρια της γύρω του. Άφησε ένα φιλί στα χείλη του.

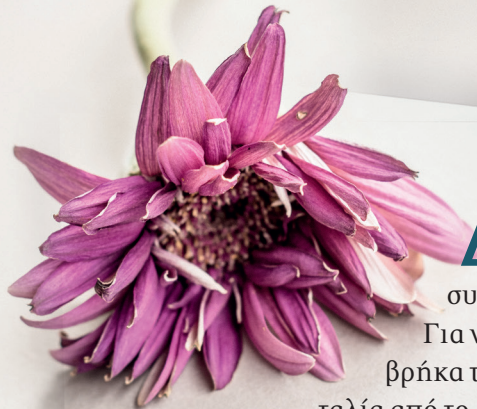
«Δεν υπάρχει στον κόσμο πιο παράξενο μέρος για να κάνεις μια τέτοια ανακοίνωση, αλλά ακριβώς εδώ θέλω να σου το πω. Περιμένω παιδί, Παύλο. Θα γίνεις πατέρας».

Ένωσε ότι το έδαφος άνοιξε κάτω από τα πόδια του. Η ακοή του έφευγε και επέστρεφε, αλλά ήταν σίγουρος ότι είχε ακούσει πολύ καλά. Άλλωστε τα μάτια της, ακόμα και κούφός να ήταν, του μιλούσαν, και το νόημα ήταν ξεκάθαρο. Την έσφιξε με λαχτάρα, την ένωσε να τραντάζεται από ένα γέλιο τόσο χαρούμενο, τόσο αθώο και παιδιάστικο, που κύλησε σαν γάργαρο νερό ανάμεσα στους μισοσπασμένους τάρους και σαν να τους έδωσε ζωή.

Ο Παύλος τη σήκωσε ψηλά και τη στριφογύρισε, έγιναν οι

δυο τους ένα ανθρώπινο καρουζέλ που οι στροφές του έκαναν τον ήλιο να παιχνιδίζει. Η Θεανώ θα έπαιρνε όρκο ότι ανάμεσα στα κυπαρίσσια είδε τον Λάμπρο, τον πατέρα της και τον θείο της να χαμογελούν. Πήρε τον άντρα της από το χέρι και έφυγαν χωρίς να κοιτάξουν πίσω τους. Όλο το κακό ήταν θαμμένο. Η Πόλη δεν μπορούσε πια να την πληγώσει.

ΤΕΛΟΣ

ώδεκα ιστορίες... Δώδεκα, όσες και τα βιβλία μου. Σε καθεμία από αυτές δίνω τη συνέχεια και το τέλος.

Για να το καταφέρω, γύρισα πίσω και βρήκα τον Κωστή, τη Μαρίνα και τη Ναταλία από το *Βαλς με δώδεκα θεούς*. Αναζήτησα τη *Θεανώ*, τη *θύκαινα της Πόλης*. Θυμήθηκα τα κορίτσια από *Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι*, και μετά είχε σειρά ο Αντρέας και οι επιλογές του από την *Άλθη πλευρά του νομίσματος*. Ήταν αδύνατον να παραβλέψω την Κλαίλια και τον Παύλο από το *Έρωτας σαν βροχή*. Ξαναγύρισα επίσης στον Μιχάλη από *Το τελευταίο τσιγάρο*, και έσμιξα με την Ειρήνη και τη Βένια στο *Χωρίς χειροκρότημα*. Ανακάλυψα από την αρχή την Ηρώ στο *Όσο αντέχει η ψυχή*, και είχα τη χαρά ν' αγκαλιάσω και πάλι την Ντάτα. Σειρά είχαν η Κυβέλη και ο Ορέστης από *Τα πέντε κλειδιά*, και μετά παραδόθηκα στη Μυρσίνη και στον Θεόφιλο στο *Μια συγγνώμη για το τέλος*. Κουρασμένη επέλεξα να πω *Έναν καφέ στη χόβοση*, αφού έδωσα όσα ήθελα να δώσω... Τώρα πια θα μάθετε τι απέγιναν όλοι αυτοί που αγάπησα και αγαπήσατε...

Γι' αυτό το βιβλίο φέρετε εσείς την αποκλειστική ευθύνη! Όλοι εσείς που αγαπήσατε τους ήρωες και τις ηρωίδες μου, που δεν είδατε χάρτινους χαρακτήρες, αλλά ψυχές αληθινές. Εσείς με παροτρύνετε με τον τρόπο σας να το γράψω...

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 17819

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η